

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С.Сковороди
Кафедра освітології та інноваційної педагогіки
Жешувський університет (Республіка Польща)
Університет третього віку в Громадкі (Республіка Польща)
Європейський інститут безперервної освіти (Словацька Республіка)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)

МАТЕРІАЛИ
V Міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ
СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

31 березня – 2 квітня 2021 року

Том 1

ХАРКІВ
2021

ББК 74.58+74.20+88.40+88.840

УДК 37.013.77:[378+373.5]

П86

ISBN 978-617-7886-20-3

Редакційна колегія:

Золотухіна С. Т. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ворожбіт-Горбатюк В. В. – професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лупаренко С. Є. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Попова О. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Рогова Т. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Штефан Л. А. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Твердохліб Т. С. – д-р пед. наук, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лазарєва О. М. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Дейниченко Г. В. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Відповідальність за зміст, стилістику, орфографію та пунктуацію статей несуть автори

Затверджено редакційно-видавничою радою

Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

(протокол №2 від 10.03.2021 року)

Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 31 березня – 2 квітня 2021 р.). У 2 томах. / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків : «Мітра», 2021. Т.1. 313 с.

У збірнику відображено психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої школи в умовах сучасних викликів. Він містить результати досліджень учених, викладачів, учителів, наукові пошуки докторантів, аспірантів, студентів з питань розвитку педагогічної науки й освіти, психолого-педагогічних аспектів інклюзивної освіти, організації дистанційного навчання, реалізації інноваційних технологій, розвитку обдарованої особистості в сучасному освітньому середовищі, професійної підготовки фахівця а також сучасних проблем порівняльної педагогіки.

Матеріали стануть у нагоді науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам, магістрам і студентам вищих закладів освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

Видано за рахунок авторів.

ISBN 978-617-7886-20-3

© Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2021

Вакуленко В. М. Сучасні моделі структурної побудови управління регіональним інститутом післядипломної педагогічної освіти	268
Васильєва С. О., Кришталь А. І., Скачкова П. О. Особливості та технології навчання дорослих в Україні	271
Ібрагім Ю. С. Формування вміння навчатися впродовж життя у батьків багатодітних сімей	275
Ізбаш С. С. Технологія концентрованого занурення у віртуальну освітню реальність як засіб формування цифрових компетентностей у викладачів вищої школи	278
Колісник О. В. Освітні потреби асистентів учителів та їх реалізація в закладі післядипломної педагогічної освіти	282
Прийма С. М., Аніщенко О. В., Строкань О. В. Валідація як форма визнання результатів навчання дорослих (на прикладі неформальної та інформальної освіти)	285
Ляо Цайчжи, Ду Шань, Чжан Ю Дослідження кореляції між переконаннями та відхиленнями в поведінці вчителів початкової та середньої школи	289
Секція VI	
Дуальна й неформальна освіта: світовий досвід	295
Завгородня К. П Траєкторія професійної підготовки вчителів у Данії та Фінляндії	295
Купна О. В. Сучасні організаційні форми неформальної освіти майбутніх педагогів	299
Лебедик Л. В. Полівалентна система підготовки соціальних працівників у країнах Європи	303
Масюк О. М., Титаренко Л. І., Смолянчук Н. М. Упровадження елементів дуальної освіти в систему професійної підготовки вчителів початкової школи	306
Сліпчишин Л. В. До питання підготовки майбутніх педагогів професійного навчання за дуальною формою	309

СЕКЦІЯ VI

ДУАЛЬНА Й НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА: СВІТОВИЙ ДОСВІД

ТРАЄКТОРІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ У ДАНІЇ ТА ФІНЛЯНДІЇ

Завгородня К. П.

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

У статті здійснено загальний огляд професійної підготовки вчителів у Данії та Фінляндії. Висвітлено нормативно-законодавчу базу, що урегульовує державну освітню політику, схарактеризовано ступеневу підготовку в бакалавраті, магістратурі, аспірантурі. Вивчення такого досвіду дасть змогу використати кращі практики задля удосконалення педагогічної освіти в Україні з метою відповідності світовим стандартам.

Ключові слова: *учитель, дуальна освіта, професійна підготовка, педагогічна практика, професійні компетентності, Данія, Фінляндія.*

Abstract. The article provides an overview of vocational training in Denmark and Finland. The regulatory and legislative framework, which regulates the state educational policy, has been highlighted. Moreover, the degree preparation in bachelor's, master's, postgraduate studies has been characterized. The survey of such experience will result in the best practices for the improvement of pedagogical education in Ukraine in order to comply with world standards.

Key words: *teacher, dual education, vocational training, pedagogical practice, professional competencies, Denmark, Finland.*

Для кожної країни важливо підготувати кваліфікованого вчителя, який володіє науковою теорією, використовує новітні методики викладання, розуміється на емоційному стані дітей та підлітків та вміє знайти спільну мову з кожним учасником освітнього процесу. Тому педагогічна освіта знаходиться в процесі безперервного вдосконалення, щоб відповідати вимогам сучасного суспільства та слідувати світовим стандартам.

Данія має розвинену законодавчу базу з освіти. Перший закон «Про підготовку вчителів» був прийнятий у 1954 році, який постійно оновлюється та доповнюється (1966 р., 1991 р., 1994 р., 2006 р.). Суттєвий вплив на формування

сучасної педагогічної освіти мали закони «Про університети» (1977 р., 1993р., 2000 р., 2008 р.), «Про народні школи» (1975 р., 1993 р., 2009 р.), «Про зміцнення народних шкіл» (2005 р.), «Про програми підготовки вчителя» (2006 р.), «Про підготовку бакалаврів-професіоналів як вчителів народних шкіл» (2009 р.), «Про кредитно-трансферну систему залікових одиниць» (2009 р.), проект «Нова скандинавська школа» (2012 р.), стратегія «Неперервна освіта» (2007 р.) [1, с.19]

Щодо вищої педагогічної освіти, то її нормативну базу, освітні стандарти і загалом освітню політику визначають два міністерства, що функціонують під керівництвом Фолькетингу та спрямовані на розвиток загальнонаціональної системи освіти Данії. Напрямок діяльності Міністерства освіти – педагогічні коледжі, а Міністерству наук, технологій та розвитку підпорядковані університети. Через міністерства державна освітня політика доводиться до муніципальних органів управління освітніми закладами, що контролюють результати освітньої діяльності закладів вищої освіти педагогічного профілю [1, с.20]. Слід зазначити, що особистісно зорієнтована, дослідницько-зорієнтована й практично зорієнтована концепція педагогічної освіти об'єднують загальнопрофесійну й академічну складові в дуальну цілісну систему підготовки вчителів у Данії.

Педагогічна освіта в Данії є демократичною багатоступеневою системою, яка містить один вступний рівень допрофесійної освіти і три основні рівні:

- вступний – профорієнтаційний рівень (вища ланка середньої освіти);
- перший – базовий рівень, що професійно готує бакалавра-професіонала з кваліфікацією «учитель середньої школи». Здобути таку кваліфікацію можна як у коледжі, так і в університеті. Термін навчання в коледжі становить 4 роки та відповідає 240 кредитам за європейською кредитно-трансферною системою (ECTS). Університет же присуджує ступінь бакалавра педагогіки (BEd). Тривалість навчання – 3+2 роки, протягом яких здобувач отримує значний обсяг теоретичних знань з гуманітарних та природничих наук.

Особливо важлива педагогічна практика, що дає змогу обрати кваліфікацію «учителя народної школи» або «учителя данської школи з вищою ланкою середньої освіти». Проходження практики дає можливість майбутньому вчителю отримати сертифікат «Про педагогічну практику», що є обов'язковим додатком до диплому вчителя середньої школи, і без якого вчитель не має права на професійну діяльність у середніх школах Данії [1, с.21].

- другий – академічний рівень, термін навчання 2 роки, який надається виключно класичними університетами та готує спеціаліста з науковим ступенем магістр педагогіки чи магістр гуманітарних наук (залежно від напрямку наукового дослідження) і кваліфікацією «учитель навчальних закладів з вищою ланкою середньої освіти», надає поглиблену педагогічну підготовку, засновану на науковому дослідженні. Для отримання другого академічного рівня здобувач має право навчатися за дворічною магістерською програмою в університеті після закінчення коледжу або обрати підготовку за довгостроковою університетською програмою, тобто отримати базовий та академічний рівні в одному навчальному закладі. Після закінчення університету випускники можуть працювати вчителями у школах з вищим рівнем середньої освіти, викладати в педагогічних коледжах,

працювати педагогічними консультантами в різних закладах, обіймати посади керівників різних типів освітніх закладів тощо [2, с.145].

- третій – науковий рівень чи рівень фундаментального наукового дослідження, термін навчання 3 роки, після завершення якого присуджується ступінь доктора філософії (PhD) чи доктора педагогіки (DEd).

Педагогічна освіта в Данії побудована в такий спосіб, щоб навчання не обмежувалося лише закладом освіти. Самовдосконалення, підвищення кваліфікації, оновлення знань та набуття компетентностей на всіх рівнях професійної діяльності забезпечує освіту людини впродовж життя.

Професійні компетентності вчителя в Данії структуровані на базові, ключові, спеціалізовані та ціннісні [5]. Важливу роль у підготовці данського вчителя відіграють індивідуальний підхід до кожного здобувача, допомога у формуванні особистих цілей та їх соціалізація. Завдяки такому підходу забезпечується активний всебічний розвиток гармонійної особистості вчителя, готового до постійного самовдосконалення.

Безперервність освіти, тісна співпраця шкіл та університетів у Фінляндії закріплені законодавчо в «Стратегії регіонального розвитку» (2003 р.), та в Акті про університети (2004 р.) [1, с.62]. Основними чинниками, які вплинули на становлення, реформування та прогресивний розвиток педагогічної освіти у Фінляндії є: удосконалення якості і статусу професії вчителя, створення високих академічних стандартів для майбутніх учителів, уніфікування основних компонентів підготовки вчителів початкового навчання, академізація педагогічної підготовки; поєднання теоретичної і практичної підготовки майбутнього вчителя й спрямування її на дослідно-орієнтовану й практико-базовану із новими ступеневими програмами бакалавра та магістра [3].

Реформи у Фінляндії засновано на гнучких та невимушених стандартах, що поєднують традиційне навчання з творчістю, впровадження лише окремих рекомендацій Болонської системи та збереженні максимально національної автентичності [6].

Важливою особливістю університетів Фінляндії є законодавче закріплення «третьої ролі», яка зумовлює «соціальну відповідальність» університетів, тобто прояви загальної логіки розвитку у визначенні індивідуальної етики навчання з трьома важливими компонентами: економічною, екологічною та трудовою відповідальністю [4].

Підготовка вчителя у Фінляндії націлена на використання теоретичних знань на практиці та безперервну підготовку. Конкурс на педагогічний факультет становить приблизно 10 абітурієнтів на 1 місце.

У Фінляндії підготовкою вчителів займаються педагогічні факультети університетів. Для здобуття ступеня бакалавра необхідно набрати 180 кредитів за європейською кредитно-трансферною системою (ECTS): 120 з них – базові, проміжні та підвищеного рівня курси зі спеціалізації, 60 кредитів становлять базові та проміжні курси з додатковою спеціальністю. Кожна дисципліна або спеціальність поділяється на три рівні: загальний, проміжний та поглиблений та включає чотири складові – основне навчання, предметне навчання, інформаційно-комунікаційні технології навчання та вище педагогічне навчання [1, с. 62–65]. Для

присвоєння ступеня магістра необхідно 160 кредитів, хоча в реальності здобувач отримує їх набагато більше за рахунок додаткових дисциплін, які можна обрати як з педагогічного, так і будь-якого іншого факультету.

Повний ступінь бакалавра та магістра із загальною сумою 300 ECTS-кредитів досягається через п'ять років.

Учителі-предметники, які вирішили займатися педагогічною діяльністю, вивчають педагогіку з третього року навчання. Але якщо здобувач вже отримав ступінь магістра за іншою спеціальністю, проте вирішив стати вчителем, то він може отримати сертифікат на педагогічному факультеті.

Для здобувачів обов'язковою для вивчення є рідна мова – фінська або шведська та математика. А наприклад, для вчителя початкової школи основними предметами є педагогіка та педагогічна психологія, а для вчителя-предметника – ті дисципліни, які викладатиме в школі та методика їх викладання. Крім основного предмету, відводяться 35 кредитів ще й для додаткового. Проте багато здобувачів обирають ще й третій предмет [1, с. 47].

Випускники університетів можуть продовжити свою подальшу освіту та вступити до докторантури. Що стосується підготовки кадрів для навчання дорослих, то зазвичай це відбувається на базі навчальних програм для учителів-предметників [1, с. 65].

Важливою складовою підготовки кваліфікованого вчителя є педагогічна практика. Практичне навчання відбувається під час всієї педагогічної підготовки, на засадах принципу наступності. Навчальна практика здійснюється в декілька етапів, а саме: вступна практика (introductory practice) на початку навчання, основна практика (basic practice), предметна шкільна практика (field school practice), практика викладання (teaching practice) [2].

Практика тісно пов'язана з науково-дослідною роботою здобувача, під час якої складається педагогічне портфоліо з метою виявлення найефективніших методик для подальшого удосконалення викладання в школі. Педагогічна практика проходить як у муніципальних школах, так і в 13 «Педагогічних тренувальних школах» при університетах Фінляндії. Такі школи забезпечують набуття педагогічного досвіду, наявність супервізора (supervision) і тьюторства (tutoring) для студентів-стажерів, здійснення дослідження та розвитку педагогічних інновацій, педагогічну підготовку в процесі навчання (in-service training for teachers) [3].

Список використаних джерел

1. Зарубіжний досвід професійної підготовки педагогів : аналітичні матеріали [Авшенюк Н. М., Дяченко Л. М., Котун К. В., Марусинець М. М., Огієнко О. І., Сулима О. В., Постригач Н. О.]. Київ : ДКС «Центр», 2017. 83 с.
2. Корнещук В. В., Ткаченко С. В. Професійна підготовка майбутніх учителів за кордоном: європейський досвід. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2017. Вип. 52 (105). С. 141-149.
3. Котун К. В. Педагогічна освіта Фінляндії у контексті європейського виміру: метод. рек. Київ: Вид. Ін-ту обдарованої дитини, 2014. 60 с.